

Handlingsplan 2023–2033 för inrättande av nya byggnadsminnen i Kronobergs län

Byggnadsminnesstrategi

Byggnadsminnesstrategins målsättning är att:

- Fungera som ett instrument för Länsstyrelsens prioriteringar och urval av fråga väckt om byggnadsminnesförklaring, och verka för att
 - bredda Länsstyrelsens urval av byggnadsminnen för att nå en mer representativ bild av länets historia.
 - långsiktigt öka medvetenheten och kunskapen om våra byggnadsminnen och att fler i länet ska känna igen sig och relatera till det urval som gjorts.

Strategin följer de nationella kulturmiljömålen och målbilderna i länets kulturmiljöprofil.

Syftet med handlingsplanen

I Kronobergs län finns i dagsläget 38 enskilda byggnadsminnen som skyddas genom kulturmiljölagen. Urvalet ska regionalt spegla samhällets historiska utveckling, olika byggnadsskick eller viktiga brytpunkter och händelser. En mångfald av miljöer och berättelser kopplade till dessa miljöer ska eftersträvas.

I byggnadsminnesstrategin finns tre målbilder för hur Länsstyrelsens arbete med inrättandet av nya byggnadsminnen ska bedrivas. Denna handlingsplan redovisar prioriteringar och för hur och när arbetet ska genomföras. Målbilderna är inte rangordnade utifrån prioritet, utan tänkta att komplettera varandra.

Målbild 1. Ett representativt urval av byggnadsminnen som spelar länets historiska utveckling

För att nå en mer representativ bild av länets historiska utveckling, med en mångfald av kulturmiljöer behöver Länsstyrelsen:

Synliggöra fler berättelser och miljöer, även de obekväma, samt inkludera människor och livsöden som tidigare marginaliserats.

Åtgärd:

- Prioritera att byggnadsminnesförklara underrepresenterade miljöer, som tillsammans med befintliga byggnadsminnen, kompletterar länets historia med betydelsefulla händelser och företeelser. Länsstyrelsen har i analysen av länets befintliga byggnadsminnen identifierat följande underrepresenterade miljöer:
 - Det småskaliga jordbruket och de obesuttnas bebyggelsemiljöer.
 - Industrimiljöer och småskaliga industrier.
 - Samhällsservice- och teknisk förvaltning, samhällsviktig infrastruktur, offentlig förvaltning såsom exempelvis vård och skola.
 - Parker och trädgårdar.
 - Byggnadsminnen som knyter an till kommunikationsvägarna och länet som gränsbygd mot det gamla Danmark.
 - Rekreation- och turism, exempelvis idrottsanläggningar, utsiktstorn m.fl.
 - Mångsyssleri, exempelvis fiske, ängsfruktodling och skogsbruk.
 - 1900-talets miljöer, bl a boendemiljöer från egna hem och trädgårdsstäder till miljonprogram och kataloghus.
 - Möbelindustrin.
 - Den stora utvandringsvågen.

Vem:

Länsstyrelsen

När:

Löpande i samband med handläggning av fråga väckt eller om Länsstyrelsen själv identifierat en kulturmiljö som är skyddsvärd.

Förbättrad geografisk spridning och ålder på byggnadsminnen.

Åtgärd:

- Genomgång av befintliga inventeringar och kunskapsunderlag för att identifiera äldre skyddsvärd bebyggelse.
- Bygga upp kunskap och identifiera skyddsvärd bebyggelse som uppförts under 1900-talet.
- Identifiera nya byggnadsminnen i Markaryds kommun som idag saknar byggnadsminnen.
- Se över representationen inom kommunerna, och verka för en bättre geografisk spridning såväl inom kommunerna som i de västra och södra delarna av länet.
- Se över de miljöer som tidigare varit aktuella genom fråga väckt om byggnadsminnesförklaring och bedömts vara väl motiverade men avskrivits på grund av tidsbrist.

Vem:

Länsstyrelsen. Genomgång av befintligt inventeringsmaterial kan med fördel göras i samverkan med universitetet som examensarbeten. Kunskapsuppbyggnad kring 1900-talets skyddsvärda bebyggelse kan göras inom ramen för samverkansprojekt mellan Länsstyrelsen, kommunerna och Kulturparken Småland, exempelvis inom ramen för Länsstyrelsens pågående arbete med att stärka kommunalt kulturmiljöarbete.

När:

Genomgång av befintliga inventeringar och kunskapsunderlag samt kunskapsuppbyggnad sker på längre sikt, inom en 5–10 årsperiod. Tillskapandet av nya byggnadsminnen görs löpande i samband med handläggning av fråga väckt eller om Länsstyrelsen själv identifierat en kulturmiljö som är skyddsvärd.

Verka för medvetenhet kring den demokratiska möjligheten med byggnadsminnesskydd.

Åtgärd:

- Genomföra informationsinsatser tillsammans med länets kommuner och Kulturparken Småland för att identifiera framtida byggnadsminnen och öka kännedomen om befintliga byggnadsminnen hos medborgarna.

Vem:

Länsstyrelsen i samverkan med länets kommuner och Kulturparken Småland, exempelvis inom ramen för Länsstyrelsens pågående arbete med att stärka kommunalt kulturmiljöarbete.

När:

På lång sikt, i samband med utvecklingsinsatser som syftar till att stärka medborgardialog.

Målbild 2. Byggnadsminnen är tillgängliga för fler och utgör en källa till kunskap och upplevelser

För att länets byggnadsminnen ska bli tillgängliga för fler behöver Länsstyrelsen:

Genomföra informationssatsning om varje byggnadsminne.

Åtgärd:

- När ett byggnadsminne inrättats upphandlas ett manus för en populärt skriven bok som trycks i Länsstyrelsens skriftserie. Krav på mångfaldsperspektiv ställs och Länsstyrelsens checklista för inkluderande handläggning används. Skriften trycks i en begränsad upplaga och publiceras framför allt på Länsstyrelsens hemsida.
- Ta fram information och samfinansiera utställningar och kunskapsprojekt m.m. som synliggör fler berättelser knutna till länets byggnadsminnen.
- Länsstyrelsens hemsida ses över och uppdateras med information om varje byggnadsminne.
- Möjligheten att ta fram ett enhetligt skyltprogram för länets byggnadsminnen ses över.

Vem:

Länsstyrelsen i samverkan med andra offentliga aktörer. Skriftserien finansieras med Länsstyrelsens kulturmiljöanslag. En ny strategi för fördelningen av kulturmiljöanslaget i Kronobergs län antogs 2023.

När:

Löpande i verksamheten.

Säkerställa att all digital information som tas fram för länets byggnadsminnen uppfyller kraven i lagstiftningen om Lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.

Åtgärd:

- Ställa krav i beställning av tryckeritjänster m.m. att materialet tillgänglighetsanpassas för att säkerställa att lagkravet efterlevs.

Vem:

Länsstyrelsen.

När:

I samband med beställning av tryckeritjänster, skyltproduktion, digitala medier m.m.

Säkerställa att tillgänglighetsperspektivet finns med vid inrättandet av nya byggnadsminnen.

Åtgärd:

- De vård- och underhållsplaner som tas fram bör redovisa hur tillgängligheten beaktas. Vi ska ställa krav i upphandling av nya vård- och underhållsplaner, där ett specifikt avsnitt behandlar byggnadsminnets tillgänglighet.
- Vid inrättandet av nya byggnadsminnen bör Länsstyrelsen ta hänsyn till förutsättningarna att tillgängliggöra miljön för en bred allmänhet där personer med olika typer av funktionsnedsättningar ingår. Inrättas byggnadsminnen som är otillgängliga, eller av olika anledningar svåra att tillgängliggöra bör motivet till detta i relation till de kulturhistoriska värdena tydligt framgå av beslutet.

Vem:

Länsstyrelsen.

När:

I samband med upphandling av vård- och underhållsplaner och inrättande av nya byggnadsminnen efter fråga väckt eller om Länsstyrelsen själv identifierat en kulturmiljö som är skyddsvärd.

Genomföra informationsatsning om länets byggnadsminnen på flera språk och med lättläst information.

Åtgärd:

- En sammanställning av de populärt framställda byggnadsminnesskrifterna tas fram och översätts. Sammanställningen ska även finnas tillgänglig på lättläst svenska. Informationspaketet framställs digitalt för att lätt kunna revideras efter att nya byggnadsminnen inrättats.

Vem:

Länsstyrelsen.

När:

Informationspaketet produceras av Länsstyrelsen efter att en populärt framställd bok om länets senaste byggnadsminne tagits fram. Av Länsstyrelsens strategi för fördelningen av kulturmiljöanslaget framgår att medel avsatts årligen till framtagande av informationsmaterial och publikationer.

Målbild 3. Hållbara byggnadsminnen med förutsättningar till långsiktig förvaltning och bevarande

För att säkerställa hållbara byggnadsminnen med goda förutsättningar till förvaltning och bevarande behöver Länsstyrelsen:

Upprätta en vård- och underhållsplan för varje byggnadsminne som ger fastighetsägaren stöd i förvaltning.

Åtgärd:

- Fullfölja Länsstyrelsens byggnadsminnessatsning där en vård- och underhållsplan tas fram till fastighetsägare som stöd i planeringen av vård- och underhållsåtgärder. Planen utgör ett verktyg för Länsstyrelsen och fastighetsägaren att tillsammans planera större, mer kostnadskrävande vårdinsatser. Planen fungerar även som ett stöd för Länsstyrelsen i planering och fördelning av kulturmiljömedel, samt i Länsstyrelsens tillsyn av byggnadsminnet.
- Återuppta det byggnadsminnesforum som startades upp 2013 för att upprätthålla en levande dialog och möjliggöra möten och gemensam kompetensutveckling mellan byggnadsminnesägare.

Vem:

Länsstyrelsen tillsammans med fastighetsägare.

När:

Löpande i verksamheten när kulturmiljömedel och när resurs finns tillgänglig. Av Länsstyrelsens strategi för fördelningen av kulturmiljöanslaget framgår att medel avsatts till framtagande av två vård- och underhållsplaner årligen.

Ta ställning till de anläggningar som omfattas av anmälningsplikt, revidera och aktualisera otydliga skyddsbestämmelser och utreda en eventuell utökning av byggnadsminnen.

Åtgärd:

- Utreda och besluta de anläggningar som omfattas av anmälningsplikt. Anmälningsplikten bör användas restriktivt. Länsstyrelsen bör i första hand ta ställning till ett byggnadsminnesskydd.
- Revidera och aktualisera otydliga/bristfälliga skyddsbestämmelser och värdetexter genom ett nytt beslut. Detta för att skapa tydlighet gentemot ägare och allmänhet om byggnadsminnets kulturhistoriska värden, och tydliggöra skyddet.

- Initiera en utredning av utökning av byggnadsminnen i dialog med fastighetsägaren där exempelvis ekonomibyggnader tillhörande gårdsmiljön lämnats utanför skyddsområdet.

Vem:

Länsstyrelsen i dialog med fastighetsägaren.

När:

Inom en 5–10 årsperiod efter avslutad byggnadsminnessatsning med populär skrift och vård- och underhållsplan till varje byggnadsminne.

Vara restriktiv med byggnadsminnesförklaringar där andra förutsättningar saknas för t ex framtida förvaltning.

Åtgärd:

- I samband med handläggning av fråga väckt eller efter att Länsstyrelsen själv initierat ett byggnadsminnesärende bör även försvårande omständigheter kring framtida förvaltning och bevarande vägas in i Länsstyrelsens beslut. Detta gäller framför allt för storskaliga och svårunderhållna miljöer eller miljöer som inte är avsedda att stå en längre tid. Länsstyrelsen ska tydligt redovisa sitt ställningstagande, för att öka transparensen inför framtida omvärderingar av miljön.
- I de fall fråga väckts och det finns intressekonflikter mellan olika parter, till exempel i samband med rivning av en fastighet, bör Länsstyrelsen prioritera en snabb handläggning av ärendet för att inte stoppa upp viktiga samhällsprocesser. I samband med rivningshot kan interimistiskt förbud enligt 3 kap 5§ KML vara motiverat.

Vem:

Länsstyrelsen i samråd med fastighetsägare.

När:

Löpande i verksamheten.

Prioritera vård-, tillgängliggörande och kunskapshöjande åtgärder i bidragshanteringen.

Åtgärd:

- Skyddade anläggningar prioriteras framför oskyddade anläggningar i bidragsgivningen,
- Byggnadsminnen som är öppna för allmänheten prioriteras, framför byggnadsminnen som inte är tillgängliga för allmänheten.

Vem:

Länsstyrelsen i samverkan med andra offentliga aktörer.

När:

Löpande i verksamheten i enlighet med Länsstyrelsens strategi för fördelning av kulturmiljöanslaget i Kronobergs län.